

Filosofie

Filosofie je jediná myšlenková disciplína, která se může legitimně zabývat jakýmkoliv tématem, tj. čímkoliv (pochopitelně jen myšlenkově; nemůžeme na ní kupříkladu chtít, aby sama svými prostředky přesouvala hory či moruše a vůbec proměňovala svět; Rádl řekl, že filosofie je programem na reformu světa, neřekl – na rozdíl od Marxe – že filosofie sama má svět měnit či reformovat). Nemůže tak ovšem činit najednou a jedním aktem. V každém svém podniku se tedy musí omezit a na něco se přednostně soustředit. Proto můžeme rozeznávat různé obory, které mají v rámci vždy jedné (určité, konkrétní) filosofie jistou relativní samostatnost. Zároveň však musíme trvat na tom, že každá taková filosofická disciplína musí být celou filosofií, nikoliv částí filosofie, tj. musí se vědomě vztahovat při všem svém myšlenkovém podnikání stále k celku, k veškerenstvu, a pokud se soustřeďuje na nějakou konkrétní skutečnost, musí se také k ní vztahovat jakožto k celku (tím se zásadně liší od každé odborné vědy, neboť každá taková vědecká disciplína se vztahuje vždycky jen k nějaké části, nějakému úseku nebo aspektu světa; tzv. předmět odborné vědy je vždycky nějaké abstraktum, kdežto filosofie musí být zacílena ke konkrétům, i když k tomu cíli užívá často těch nejabstraktnějších pojmů). Starý, poněkud ironický výměr praví, že filosofie se zabývá vším, o čem lze něco vědět, a celou řadou jiných věcí. Slovo „věda“ souvisí s věděním, a tak můžeme vzít onen výměr také docela vážně: filosofie se může oprávněně zabývat vším tím, co je dostupné vědě, ale také mnoha dalšími skutečnostmi, které vědě a jejímu vědění dostupné nejsou. Abychom to takto mohli říci, musíme náležitě rozšířit obor toho, co budeme považovat za „skutečné“.

(2. 6. 1991)